

СЕКЦІЯ 2.

Вплив глобальних трансформацій на ринкове середовище та підприємницьку діяльність

УДК 338.48

Подпіснєв Дєніс

Національний транспортний університет,

м. Київ, Україна

d_podpisnov@ukr.net

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ВІЙСЬКОВО-ІСТОРИЧНОЇ СПАДЩИНИ ЯК СКЛАДОВОЇ ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТЕРИТОРІЇ

Народні місця пам'яті є чудовими туристичними об'єктами, які здійснюють свою діяльність на комерційній основі. Прибутки від туризму сприяють їх тривалому функціонуванню. У Західній Європі практично у всіх країнах проводиться постійна робота щодо збереження народної пам'яті про війни та історичні битви. Початок цієї діяльності було покладено в часи наполеонівських війн. Усі найважливіші події цього періоду збережені різними способами, проте завжди є місцями проходження туристичних маршрутів і часто відвідуються туристами. У країнах Західної Європи зберігаються пам'ятники та кладовища. Події Другої світової відображені в реконструкціях військової інфраструктури. Всі ці пам'ятники описані в путівниках і позначені як туристичні об'єкти [1].

Багато туристичних фірм країн західної Європи організовують воєнно-історичні пізнавальні тури, як по своїх країнах, так і територіями інших країн. Так, у Великобританії ряд турфірм організовує поїздки місцями найбільших битв Другої світової на території колишнього СРСР (Ленінград, Москва, Курська дуга,

Сталінград, Севастополь), Бельгії (битви Першої і Другої світових, наполеонівських війн). Необхідний час, для того, щоб створити на території України мережу подібних маршрутів, які б відповідали запитам і вимогам сьогодення. На наш погляд реалізувати це можна спільними зусиллями туристичних підприємств, краєзнавчих і військово-патріотичних організацій, закладів освіти та державних органів, на кшталт Українського інституту національної пам'яті та Державного агентства розвитку туризму, а також регіональної влади та місцевих громад. Результатом може стати створення віртуального *Атласу військово-історичних маршрутів України*, використання якого б значно полегшило роботу суб'єктів туристичної індустрії, привернуло б увагу вітчизняної та міжнародної спільноти до багатства історії і культури кожного з куточків нашої країни. В силу значення такого проекту для патріотичного виховання та формування позитивного іміджу України, влада могла би простимулювати його реалізацію через запровадження кредитних програм для турфірм, які пропонують туристам такі профільні тури.

Зараз вже остаточно визнано, що за прикладом зарубіжних країн значний економічний і соціальний ефект принесе використання замків західного регіону України в туристичній діяльності, звісно при належній їх рекламі та наведенні порядку і реставрації [3].

Замкові споруди України вже сьогодні можна використовувати як заклади відпочинку і туризму шляхом:

- відкриття готелів, хостелів, закладів харчування (стилізованих під старовину ресторанів і таверн з середньовічною кухнею);
- надання послуг обслуговування та супроводу урочистих подій у середньовічному стилі;
- відкриття музейних експозицій, проведення екскурсій та виставок, оголошення фортифікацій музеями під відкритим небом;
- проведення історичних, мистецьких фестивалів, змагань, анімацій.

В Україні вже напрацьовано певний досвід використання територій замків і прилеглих до них територій для розміщення закладів відпочинку та проведення масових заходів. Так на території призамкового парку Збараського замку розташований готель на 12

номерів, в Олеському замку гостей приймає ресторан, а Свірзький замок придатний для проведення бенкетів та весільних церемоній.

Географічне розташування військово-історичних об'єктів, їх «щільність» на місцевості, тематична чи хронологічна спорідненість у поєднанні з розвитком відповідної інфраструктури сприяє перетворенню територій, на яких вони знаходяться, на своєрідні *туристичні кластери*. Останні ми розуміємо як поєднання туристичних ресурсів та підприємств, сконцентрованих на певній території, які забезпечують доступ до цих ресурсів, спеціалізуються на туристській інфраструктурі, здійснюють інформаційну, маркетингову, рекламну та іншу туристичну діяльність. І військово-історичні об'єкти цілком здатні бути основою для впровадження цього підходу. На прикладі окремих регіонів Європи можна побачити, як буремні події, які мали місце на цих територіях під час світових війн, через артефакти та пам'ятні заходи в якості «туристичних магнітів» дають позитивний ефект для розвитку регіонів сьогодні. Наразі влада та місцеві громади колись важливих з військової точки зору територій конвертують цю свою минулу цінність у цілком конкретний економічний результат, часто роблячи її (за відсутності потужної промисловості чи інших вагомих джерел надходжень) ледь не головною статтею доходів.

В Україні як державі з насиченою подіями воєнною історією та багатими військовими традиціями є чим здивувати туристів. Більше того, сам масштаб та характер військових дій передбачають можливість включення до кола військово-історичних майже нескінченної множини об'єктів. На практичному рівні вона може бути вдало реалізована при складанні туристичного маршруту військово-історичної тематики. Зокрема усім відомий Маріїнський палац, якщо поглянути на нього з точки зору його ролі у буремних київських подіях січня 1918-го, з класичного зразка барокової архітектури XVIII ст. стає штабом для військового командування більшовиків та в'язницею ЧК, а прилеглий парк – місцем розстрілів і поховань. Так само столичний стадіон «Старт» (лише нещодавно врятований від зазіхань забудовника) насамперед відомий тим, що саме на ньому 9 серпня 1942 р. місцева команда (на честь якої стадіон пізніше і отримав свою назву) зіграла проти німецької команди «Flakelf» в так званому «матчі смерті». Отже, завдяки тривалому перебуванню в умовах оточення,

облоги, окупації, їхній ролі як свідків розгортання широкомасштабних боїв, партизанської і підпільної роботи, життя, трагедій та подвигів людей і навіть завдяки їх подальшій міфологізації та овіянню легендами не лише окремі будинки, а й цілі квартали, вулиці, чи навіть населені пункти та місцевості можуть стати (і стають) важливими об'єктами туристичного показу. Це приводить до висновку, що військово-історична спадщина може бути ядром якщо не повноцінного туристичного кластеру, то принаймні його частини (субкластеру). Цей підхід вже апробується у межах розвитку аграрного, медичного та екотуризму. Створення такої системи на основі військово-історичних пам'яток з концентрацією навколо них транспортної мережі, готельно-ресторанних закладів, інфо-центрів, цікавих заходів та маршрутів в умовах ефективного менеджменту, здорової конкуренції та інноваційних форм маркетингової політики позитивно б позначилося на якості туристичних послуг, ринку зайнятості, рентабельності окремих підприємств. Досвід впровадження цієї моделі дозволяє зробити висновок, що поки зарано говорити про її ефективність стосовно використання військово-історичних об'єктів у наших умовах, оскільки потенційні переваги нівелюються відставанням у розвитку дорожньої та готельно-ресторанної інфраструктури, недостатньою увагою до просування регіону на ринку та міжрегіональної співпраці.

Широке поле можливостей для запозичення європейського досвіду надають сучасні музейні технології. Останні десятиліття були свідками переходу до нових форм представлення військово-історичної спадщини у музеях та тематичних парках, які апелюють до усього спектру відчуттів та емоцій людини, підвищують потенціал пізнання нової інформації, співпричетності до подій та людських трагедій минулого. Завдяки веб-сайтам та QR-кодам, а також мобільним додаткам та інструментам соціальних медіа, таких як Twitter та Facebook, музеї охоплюють молодшу та різноманітнішу аудиторію. Вітчизняні заклади також намагаються не відставати і подолати стереотипне уявлення про себе як про сховище припорошеної пилом старої уніформи або поржавілої техніки. Одним з флагманів на цьому шляху є Полтава, яка зараз є лідером в Україні за кількістю інформаційно-туристичних маршрутів, промаркованих за допомогою QR-кодів. Серед таких локацій є й Державний історико-культурний

заповідник «Поле Полтавської битви», де за допомогою смартфона турист під час прогулянки територією може отримати додаткову цікаву інформацію про битву та її наслідки.

Стрімкими темпами розвивається і такий напрям, як 3D-візуалізація популярних серед туристів місць та пам'яток. Ця технологія сьогодні дозволяє не виходячи з домівки побачити у надвисокій якості вражаюче внутрішнє оздоблення монументу Битви народів під Лейпцигом, здійснити віртуальний тур залами Імперського військового музею у Лондоні або стежками Американського військового кладовища Першої світової війни у бельгійській Фландрії. Наразі проект газети «День» «Україна Incognita» зібрав в одному місці кілька десятків музеїв по всій Україні, серед них такі цінні з військово-історичної точки зору, як Острозький та Дубенський замки, цитадель Батуринської фортеці, заповідник «Поле Полтавської битви», Національний військово-історичний музей України [4]. Створення на базі сайту Львівської облдержадміністрації інтерактивного музею дозволило усім бажаючим ознайомитися з відомими пам'ятками та музеями регіону у Всесвітній мережі [5]. Можна сказати, що реалізація подібних ініціатив у нашій країні перебуває ще на початковій стадії і зазвичай приймає форму скоріше кількох більш-менш чітких панорамних фото, зроблених з ліченої кількості точок огляду, аніж повноцінну онлайн-прогулянку.

Список використаних джерел:

1. Мельник А.В. Нестандартні види туризму особливості функціонування військового туризму. Збірник наукових праць Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка. 2011. Вип. № 3. С. 350-353.
3. Бордун О. Ю., Білоус С. В. Стан та перспективи замкового туризму в контексті стратегічного розвитку туристичної галузі західного регіону України. Економіка. Управління. Інновації. Серія: Економічні науки. 2011. № 1.
- 4 Віртуальна екскурсія заповідником «Поле Полтавської битви». [Електронний ресурс]. URL: <http://incognita.day.kyiv.ua/virtualna-ekskursiya-zapovidnikom-pole-poltavskoyi-bitvi.html>.
- 5 Інтерактивний музей «Відвідай». Віртуальний тур музеями Львівщини [Електронний ресурс]. URL: <https://loda.gov.ua/departament-z-pytan-kultury-natsionalnostej-ta-relihij>.